

BUKARESTI STRÓFÁK

Írta: ERDÉLYI ÁGNES

*Megérkeztek a hollók Bukarestbe,
(ünnepelő, vén hivatalnok-sereg,) az erdő zengő kristállyal belepve,
jég zizezen ott s az ágon hó remeg.*

*Hegyek alatt a hóbefult kisváros
üzött el engem s konok közönye,
az egyformaság és a pletykagyáros,
röghőztapadt pénzgyűjtők özöne.*

*E roppant ifjú város betakar,
emlőjén lóg ezernyi furcsa szerzet,
(erdei holló s szélhordta magyar,) kiket az éhség és az élet kerget.*

*Üvöltöző uccái árusok,
Kelet s Nyugatból izes keverék,
fényes körut s gyanus sikátorok,
csodás blokkházak s alattuk szemét, —*

*a Város vagy nekem! Habzsolsz mohón
és dúsan terített asztalodról
hulló morzsán bár, éhen mégse hal,
— erdei holló s szélhordta magyar.*

KLEISZBÁCSI

Írta: KÖVES MIKLÓS

Itt élünk hát és megint nyár van és kilencszázharminchetet írjuk. Egy napot megint leizzadtunk a száraz és széltelen aldunai hőségéből, amely rajtunk terpeszkedik és bizakodva megyünk ki egy szélesebb térre, ahonnan szabad utja látszik a Duna és tenger felől várható esti szélnek. Kesernyész örömmel üdvözöljük a lemenő napot, amely lelohadtan a messzi blokkházak üveg-falain felejtkeznek:

Mehetsz! — Nekünk csak most ébred az élet.

Elöl-hátul az egymásbagörcbülő és szögelő ó-bukaresti uccákból autók, autóbuszok kigyóznak elé és torlódnak egymást kerülgetve és oszlanak és eltűnnek.

Ezek az elakadó villamosokon és autóbuszokon az irodák és üzletek megittasodott népe özönlik szét, jobbra és balra, át a nyüzsgő központokon, a messzi görbe uccák kicsiny házai felé. Van olyan, akit hús szoba vár és terített asztal a fa alatt és zöldhagyma az asztalon, van, akit csak sóhajtozás fogad és a két hét óta veszélyesen nekiindult drágaság réme...

És ezeken az autók az irodák és gyárak nagyobbjai vitetik magukat Uj-Bukarest toronymagas blokkházai felé és azokon is tul, a lombhús sétányokhoz. Vannak akiket a sznágovi tó villáinál várják a pihent-

testű asszonyok és van, aki családját a tengerpartra küldte és, aki Ostendébe készül. Beszélnek egy külföldi urról, aki két millióért rendeztetett be lakást, hogy feleségét, az angol ladyt, két hétig vendégül láthassa. Mert tavasz óta az élet jól nekiindult, mindennek akad vevője bőven, vasban hausse, textilben magas konjunktura, fában, bőrben ritka virágzás...

És naponta tizkor és tizenegykor zárják a finom fodrászüzleteket.

A *Bukaresti hónap* kiállítására naponta ezer meg ezer ember érkezik az ötvenszázalékos vasuti kedvezménnyel.

És itt van Gheorghe Stanoiu sorsjegybankja, amely naponta nyitja új fiókjait.

És ezek az új zsidófaló lapok és azok az új zsidóvédő lapok és a felszaporodott rikkancsok, álrikkancsok és rikkancsfiókák, akik már nem tudják, hogy melyik lapot milyen kiáltással ajánlják...

És itt jön-megy az öregember, aki mindebből semmit se lát, semmit se ért:

Domnu Gheorghe Clais egy közeli uccából.

Kleisz Gyuri bácsi a Szilágyságból.

Valamit mintha keresne menetközben, jobbra és balra bólintgat, mindenkit megnéz, meg-megfordul, talán ismerőst keres a tömegben. Talán rá is ismer egyik-másik arcra és köszönni akarna és nem jut hozzá a gyors jövés-menésben, a nagy hirtelenségben. Odafenn Csehében, vagy Zsibón, ahol hatvanegynehány évet élt, alighanem minden arcot ismert. Ott, akit egy évvel ezelőtt látott már ismerősének számíthatott és köszönésére számottartott. Itt, aki egy hónapig a házában lakott és ma reggel még vendégje volt — délután az uccán rá sem ismer és ha ráismert, nem tart számot a köszönésére és ha visszaköszön, nem igazi köszönés az. És mintha a nap melege se volna igazi: Kleisz bácsi talán ezért rójja a felforrósodott járdákat vastag pamutkabátban, fején néhez bársonykalappal...

A szűk uccaszorosnál, amely utjába esik, visszaretten: az erre járatos mammut-autóbusz került hirtelen eléje és bujt át az ugrásnyi uccatorkon, valósággal, mint hal a hal száján.

Domnu Clais még vár egy kicsit, hátha nem is igaz, hogy az a hetvenszemélyes gurulóház rendben átcuszott a szűk torkolaton, — a tűfokán — hátha még visszatolat...

Szeme most az égre siklik fel egy percre, talán a kelő holdat keresi, amely a sarki ház antennáján fennakadva lebeg felette. Nem látja? Nem ismer rá? Ó igen! A Szamosvölgyben, a Krasznavölgyben, az Érmelléken, bizonyos, hogy hús csendben, az erdős dombhát messzi feketéjén születik és álomfonalakon szövődik az estébe a hold...

Nekivág, átvergődik a tuloldalra, megáll a házuk előtt, a táblájuk alatt, melyen „kitűnő házi koszt és szállás“ helyett fene-balog fordításban: „Masă familiară excelentă și adăpost“ olvasható, amiből románok és magyarok csak azt érthetik, hogy valaki finom családi asztalt és valami hajlékot kínál eladásra...

Kleisz bácsi nem érti a cége tábláját, mint ahogy valószínűleg semmit se ért abból, ami házában, ami ebbe a zajos uccatorokba szorult óriási idegen házában történik, mondódik és íródik. Világos: ha semmi más nincs, ha csak ez van, ez is éppen elég ahhoz, hogy elkiváncsozzék innen, a környéket járja, ismerősökre vadásszon, az eget és a holdat keresse...

Nyugtalan ember, panaszozik a lányai, a három félvén lánya, akik

„az üzletet“ vezetik. *Otthon*, mondják, estig ki nem mozdult. És itt...

Otthon — Kleisz bácsi egy fölényes mosolyba önti a választ. Világos: Otthon, Zsibón, vagy Csehiben, ahol harmincegynehány évig fogadójuk volt, lovaik és teheneik az istállóban és három fiakerük járta a várost. Ott Kleisz bácsi, ha soha semmit se csinált is már, minden az övének számított, szava mindenben döntő volt. De ki is tudhatta ugy, mint ő, vendégek, lovak és borok fortélyait, ivók hitelképességét, korhelyek és kocsisok nyelvét és hogy bort, zabot, tűzifát, mikor kell venni, melyik zöldséget, mikor kell eltenni, melyik szomszédal, hogy lehet meglenni? Ki úgy mint ő, aki már fiatalon saját vendéglőig vitte, harminc-évig az üzletet adósság nélkül tartotta, és három rendes, takarékos és szófogadó lányt baj nélkül felnevelt? Ott igen, a lányok neki fogadtak szót, kérdezetlenül is csak azt csinálták, amit tőle tanultak. A pénzt az ő fiókjába zárták, az ebédet az ő szájaizére főzték és neki hagyták meg egyedül a nagy kerti hálószobát, míg maguk hárman egy konyhamelletti kisszobában fértek meg..

És itt? — Kleisz bácsi keserű mosolyba fojtja a választ. „Masá familiará...“ Ez az értelme-nincs bizonytalan kísérletezés, amit a lányok a maguk fejétől, már apjuk kérdezése nélkül gondoltak ki és visznek előre. Ha csak ez volna és semmi más nem volna, ez is elég volna, hogy apjuk a világot járja, hogy hazaérve is óvakodjék a házba belépni, hogy gyűlölködve nézze ezt a repedt fatáblát, amely a cégüket jelzi...

De mikor is fordultak erre a dolgok? Hogyan is jutottak idáig?

Mikor... Kleisz bácsi egy legyintésbe öli a választ. Hát amikor az árak lementek és a Szilágyságból kifogyott a pénz és jöttek az autóbuszok és se fiakker, se vendéglő nem kellett ott többet senkinek. Világos...

De valami már régebben is kezdődhetett. Talán azon a napon, amikor megboldogult asszonya haldoklott. Mert már ő is igen aggódva beszélt:

— Mi lesz veletek? — mondogatta a lányainak. — Semmi se lesz belőletek... Vén leányok... Koldusok...

És Annának, a legnagyobbknak, meghagyta, hogy ne menjen már férjhez, apjára vigyázzon. Ernának, a középsőnek is azt mondta, hogy ne magával törődjék, csak a kicsi Juliskára vigyázzon.

Talán akkor jöttek rá a lányok, hogy bizony sok mindenről lekéstek, talán akkor döntötték el magukban, hogy apjuk bizony rossz kormányosa volt életüknek. A kicsi Juliska, aki gyorsan tuhnótte testvéreit, egyszer ki is mondta lázadozva: ő nem akar *odajutni*, ő nem fog megsavanyodni, se apjáért, se senkiért...

És volt egy tél eleje, amikor se zabra, se tűzifára nem gyűlt pénzük s arra kellett gondolni, lesz-e mit enniök a télen és félni kellett, hogy rámege a ház is és a párna se volt biztos a fejük alatt. Akkor a lányok gyorsan, mielőtt apjuk mást mondhatott volna, kimondták: Bukarest — csak Bukarest!

Bukarest, mondták, ott millió ember él, ott milliókban forog a lej...

Bukarestben, állapították meg, ezek meg azok meg amazok ilyen meg amolyan életet teremtettek maguknak. És hányat tudtak olyat is, aki vagyont csinált. És beszéltek egy sofőrrel, aki már ilyen-olyan nagy garázst tart és Szovátán villát vett...

Bukarestben, számították, ahol a millió emberből hacsak husz kosztos és kvártélyos akad, ha csak tiz, hacsak öt-hat olyan...

És mi lett? — Ők tudják. A gyeplőt ők tartják. Apjuk az ő szekerekbe kapaszkodik, amerről nem tudja, merre is halad.

Két szobát tartanak a földszinten, egyet asztalokkal a kosztosoknak, egyet ágyakkal a kvártélyosoknak. De a kvártélyos szobában eddig még maguk hálnak és kosztosokat nem látni. Egy szobájuk van, fenn valahol az emeleten is, átutazó vendégeknek, szilágyságiaknak, akik talán ígérték volt, hogy ha majd Bukarestbe jönnek, csak náluk hálnak meg. De még nem jöttek szilágyságiak Bukarestbe, Schwartzur ur jött egyszer, egy ismerős kolozsvári sörügynök, még a télen. Valami orosz diák házaspár vette ki egyszer a kvártélyos szobát, egy hónapra. Valami beteg szülőknak, akik a hust nem eszik, hordatja innen a gyermekük a hustalan ebédet. Egyszer egy fiatal kántor is jött Erdélyből, aki Bukarestben állást keresett, az két hétig náluk volt, tetszett a lányoknak, sokat énekelt nekik, de állást nem kapott és fizetni nem tudott. Volt tavasszal egy esküvő is, amihez ők csinálták a kétfogásos hideg vacsorát huszonkét személyre, aztán, legutóbb, Juliskát ajánlotta be valami jó ismerős egy üzletbe függönyháló-horgoló litthoni munkára, ők tudják mennyiért, vagy ők se még...

Este, éjfél felé, amikor senki jöttére már nem számíthatnak, a kosztos szobában a lányok széjjelhúzzák az asztalokat, a kvártélyos szobából áthúznak egy diványt, azon apjuknak vetnek ágyat. Emiatt bajuk is volt egyszer, amikor a kvártélyos-szoba annak a diákpárnak volt kiadva. Ezek, bár szobájukban két ágy is volt, nem engedték meg, hogy a diványt kivigyék éjszakára, meg kellett ígérni, hogy vesznek majd más diványt, vesznek majd egy ócska összecusukható vaságyat az öregnek. De nem vettek se diványt, se ágyat, és ezért mentek el a kvártélyosok egy hónap múlva, ezért nem jöttek többet.

Ha bár Schwartzur ur jönne valóban, ahogy ígérte, „havonta pár napra“. De vele az történt, hogy vacsoráját Juliskával vitette fel és talán azt kívánta, hogy a lány is vele vacsorázzék. Talán házasodni kívánt, Kleisz bácsi nem tudja mit kívánt, a lányok tárgyalták titokban, ők tudják. Anna küldte is Juliskát és Erna se ellenezte. De Juliska nem akart, nem ment fel vacsorázni és Schwartzur ur talán megsértődött, nem jött el többet.

Juliska, igen, ő már nem az a szófogadó jólány, mint a nénjei voltak. Olyan ágaskodó-fajta lett belőle, aki kérdezetlen eljár hazulról, sokszor otthon se ebédel. Valami üzleti lányokkal, valami román munkásfiukkal jár, ő tudja hova, milyen helyekre. Ez, ezek a dolgok, a Juliska dolgai, apjától már olyan messzi esnek, olyan messzi, hogy már messzibb, mint a Kraszna és mint a Szamos egykori csobogása, amely pedig az emlékezetéből is ki-kialél már...

Reggel, hajnalban már, mielőtt a lányok ébrednek, Kleisz bácsi felkél és gyorsan kihuzódik a kosztosok szobájából, hogyha talál majd mégis jönni egyszer valami reggelj kosztos, a lányoknak legyen idejük az ott aludt embernek nyomát is eltüntetni. Elmegy hazulról, átvág a veszéyes uccaszilipen, elmegy a Szenátus Teréig, elnézi az autókat, megnézi a járókelőket. Az ember mégis ember után vágyik és Kleisz bácsi, akit életében egyszer a házában látott, többé el nem felejt, örül, ha látja és hátulról is kalappal köszönti...

Naplementekor ha enged a hőség és a nap bucsúzva csillog a messzi üveg-torony-házakon, bizakodva figyel a Szenátus-téren az autók és az autóbuszok kergetőzését.

Istenem, valami csak lesz már velünk is... Ez a függönyháló-kötés, ha beválnék... Az a diák-pár, ha visszajönne mégis... Schwartzur ur, ha talán mégse sértődött meg... Istenem, millió ember és mind révbe, mind él valahogy! Az üzletekben izzadoznak, a gyárakban, irodákon... Egy

somlyói ismerősük is fizetőpincér lett egy kávéházban. Egy suszterről mondják, hogy valami nagy hercegi házban csak házmester volt és sok pénzt összeszerzett...

És itt vannak ezek, akik ezeken az autókon a gyönyörű üvegházak felé robognak és akiknek Szovátán villáik vannak és az a herceg-bojár, kiról az a suszter mondja, hogy egy népnapi nagy vacsorára annyit elköltöttek, amennyiből ők négyen egy évig megélnének...

Istenem, jó Isten! Te tudod, te teszed...

Aztán a nap letűnik az Új Város megett, utolsó bucsúintése is eltűnik az üvegfalakról. Kleisz bácsi hazafelé indul. Vigyázkodva átsiklik megint a veszélyes pokolszájon, megáll a házuk előtt, sokáig nem megy be. Mit keressen ott? És talán ha mégis jött végre valami esti kosztos, ne lásson egy ilyen elnyűtt öreg embert. A kapusarokba támaszkodik. Fáradt már. Az ember a tétlenségbe is belefárad: az emlékezésbe, a bosszankodásba és remélkezésbe...

Most talán — mert a fáradt ember már álomszemekkel lát — talán a Kraszna sodrását látja a kelő hold alatt, a Kraszna sodrását, a Szamos habzását... Azt a somlyói, vagy zsiabói piaci házat talán, Kleisz Györgyék egykori fogadóját, azt a zöld sirt talán, abban a szilágysági temetőben, ahol Kleisz Györgyné maradt el tőlük.

Mi is az élet? Mivé lett? — Kleisz bácsi egy halk káromkodásba szoritja a választ:

— Pokol, pokoli forogtag! Az Isten tudja mi... Vagy az Isten se tudja már...

Ő S Z I P R É D I K Á C I Ó

Irta: GEREBLYÉS LÁSZLÓ

Kövess!

*ha el tudod szánni magad a szembefordulásra!
ha oly kérlelhetetlen leszel, mint a sziklaszirt,
s oly konok, hogy nem fogadod el napfény vigaszát sem, —
ha vissza se nézel,
de szomjastekintetű leszel, csüggedetlenül!*

*Mert aki követ: megszépül a szelíd sugárzás salakporlasztó körében,
mert aki követ: megifjodik a rőt színek látomásaitól,
mert aki követ: ma még megmenekül, —
s e pár utolsó nap töppedt izétől megrészegülten
omolhat a megállíthatatlan elmulás elé!*